

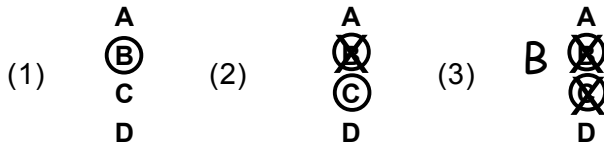
Naam kandidaat _____ Kandidaatnummer _____

0B@^!ÁãÁcaq ^} Á Á^} Á||æ { Á] *^} [{ ^} È

Dit examen bestaat uit 38 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 42 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

- Omcirkel het goede antwoord (voorbeeld 1).
- Geef verbeteringen aan volgens voorbeeld 2 of 3.

Help! Waar ben ik?

Bert is op zoek naar een autonavigatiesysteem. Hij is lid van de Consumentenbond. Over de manier van testen van de Consumentenbond leest Bert het volgende:

Hoe wij testen

De test van portable navigatiesystemen bevat nu 39 modellen. Voor deze test namen wij portable navigatiesystemen van Mio, TomTom, Garmin, Navigon en CarTrek onder de loep.

Aandachtspunten bij een test van navigatiesystemen zijn:

- navigatiekwaliteit

Er wordt gekeken naar de snelheid en kwaliteit van de routeberekening.

- gebruiksgemak

Hoe gemakkelijk is het om bestemmingen in te voeren?

- veelzijdigheid en degelijkheid
- voorzieningen voor veilig gebruik

naar: Consumentenbond

- 1p 1 De consumentenbond doet meerdere keren per jaar een onderzoek naar de kwaliteit van navigatiesystemen.
→ Waarom is het belangrijk dat de consumentenbond dit regelmatig doet in plaats van 1 keer in de 4 jaar?

.....

.....

.....

.....

1p 2 Een vergelijkend warenonderzoek wordt volgens een vaste volgorde gedaan. Hieronder staan drie stappen die in dit soort onderzoeken worden gezet.

- 1 de resultaten verwerken in een rapport
- 2 de resultaten meten
- 3 vaststellen van te testen onderdelen

In welke regel staan de stappen 1 t/m 3 in een logische volgorde?

- A selecteren van de autonavigatiesystemen → 1 → 2 → 3 → presenteren van de testresultaten
- B selecteren van de autonavigatiesystemen → 1 → 3 → 2 → presenteren van de testresultaten
- C selecteren van de autonavigatiesystemen → 2 → 1 → 3 → presenteren van de testresultaten
- D selecteren van de autonavigatiesystemen → 2 → 3 → 1 → presenteren van de testresultaten
- E selecteren van de autonavigatiesystemen → 3 → 1 → 2 → presenteren van de testresultaten
- F selecteren van de autonavigatiesystemen → 3 → 2 → 1 → presenteren van de testresultaten

Bert ziet op de site van de Consumentenbond de volgende afbeelding:

bron: www.consumentenbond.nl

1p 3 Hoeveel procent is de prijs van de Navigon 2510 Explorer Europe lager dan de Navigon 8450 Live?

- A 67,5%
- B 75%
- C 207,7%

Navigon
 2510 Explorer Europe
 Testdatum: **juli 2010**
 Richtprijs € 130,-
 Testoordeel
 6,8

Navigon
 1410 Europe 22
 Testdatum: **juli 2010**
 Richtprijs € 100,-
 Testoordeel
 6,4

Navigon
 8450 Live
 Testdatum: **jan. 2010**
 Richtprijs € 400,-
 Testoordeel
 7,1

bron: www.consumentenbond.nl

De Consumentenbond heeft de Navigon 1410 Europe 22 het stempel 'voordelige keus' gegeven.

Bekijk bovenstaande afbeeldingen.

- 1p **4** Waarom krijgt de Navigon 1410 Europe 22 van de Consumentenbond het stempel 'voordelige keus'?
- A** Omdat de Navigon 1410 Europe 22 de beste kwaliteit heeft.
 - B** Omdat de Navigon 1410 Europe 22 de hoogste verhouding heeft tussen de prijs en de kwaliteit.
 - C** Omdat de Navigon 1410 Europe 22 de laagste prijs heeft.

- 1p **5** Bert wil zich in zijn keuze laten leiden door de uitslag van een vergelijkend warenonderzoek.
 → Geef nog twee manieren hoe Bert aan informatie kan komen voor zijn aankoop.

1

2

- 1p **6** Bert kiest uiteindelijk voor de Navigon 8450 Live.
 → Welke afweging tussen prijs en kwaliteit heeft Bert blijkbaar gemaakt?

.....

.....

.....

.....

Vlisco in Ghana

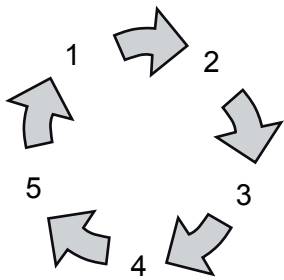
Vlisco is een Nederlands bedrijf dat stoffen maakt die worden gedragen door de Afrikaanse consument. Vlisco heeft een fabriek in Helmond, waar de exclusieve stoffen worden gemaakt. Het bedrijf heeft een deel van de productie verplaatst naar Ghana in Afrika, maar daar was een groot gebrek aan geschoold technisch personeel. Samen met de Nederlandse regering en een aantal andere bedrijven richtte Vlisco in Ghana een technische school op.

- 1p 7 Ghana is een ontwikkelingsland, terwijl Nederland tot het 'rijke westen' behoort. Hieronder staan twee beweringen.
→ Geef bij elke bewering aan of deze juist of onjuist is.

	juist	onjuist
Ghana en Nederland zijn beide lid van de EU.		
Een slechte infrastructuur is een kenmerk van een ontwikkelingsland.		

- 1p 8 Jaren geleden heerste er hongersnood in Ghana. De Nederlandse overheid heeft toen voedselhulp gegeven aan Ghana. Het geven van voedselhulp is een voorbeeld van
- A financiële hulp.
 - B gebonden hulp.
 - C noodhulp.

- 1p 9 Hongerende mensen in Ghana zaten toen in een vicieuze cirkel. Zij konden hier niet uitkomen. Hieronder zie je een vicieuze cirkel afgebeeld:

Betekenis van de cijfers:

1 Er wordt honger geleden.

2

3

4

5 De honger blijft.

→ Schrijf de volgende zinnen achter de nummers 2, 3 en 4 hierboven, zodat ze in de juiste volgorde staan.

Maak een keuze uit de volgende zinnen:

- De mensen die honger hebben, kunnen weinig produceren.
- De mensen die weinig produceren krijgen een laag inkomen.
- De mensen met een laag inkomen kunnen weinig eten kopen.

- 1p 10 Een nadeel van het produceren in Ghana is dat de werknemers in Ghana lager zijn opgeleid dan in Nederland.
→ Geef een ander nadeel dat Vlisco kan hebben door in Ghana te produceren.

.....

.....

Cijfers over 2008

	Ghana	Nederland
Totaal inkomen (x 1 miljard euro)	8,7	668,25
Aantal inwoners (x 1 miljoen)	20,9	16,5
alfabetiseringsgraad	74%	99%
Inkomensgroei per persoon per jaar	4,5%	1,5%
Inkomen per persoon in 2008	€ 416	€ 40.500

Gebruik bovenstaande informatie.

- 1p 11 Hoeveel is het gemiddeld inkomen in 2009 in Ghana per persoon per jaar?
A € 187,20
B € 397,28
C € 422,24
D € 434,72
- 1p 12 In de klas ontstaat een discussie over de verplaatsing van een deel van de productie door Vlisco naar Ghana.

Ahmed: "De verplaatsing van een deel van de productie naar Ghana is een voordeel voor de werknemers van Vlisco in Nederland."

Nico: "De verplaatsing van een deel van de productie naar Ghana is een voordeel voor de eigenaren van Vlisco."

→ Leg de mening van Nico uit dat de verplaatsing van de productie naar Ghana een voordeel voor de eigenaren van Vlisco is.

.....

.....

.....

De My-pod

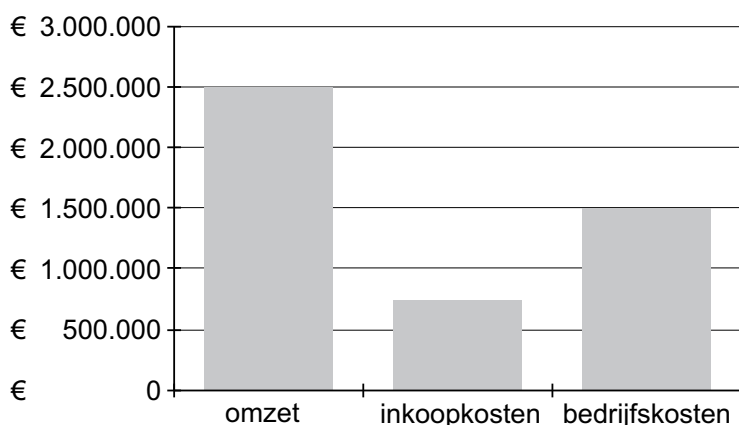
Kristian is een jonge ondernemer. Na zijn MBO-diploma te hebben behaald, is Kristian aan het werk gegaan bij een audiozaak. Bij de audiozaak verkocht hij vooral mp3-spelers. Omdat Kristian vond dat er geen mooie mp3-spelers waren, is hij twee jaar geleden een eigen bedrijf begonnen. Kristian maakt My-pods. Het bedrijf van Kristian was direct heel succesvol. Het eerste jaar had Kristian een omzet van € 1.000.000, het tweede jaar € 2.500.000.

- 1p **13** Met hoeveel procent is de omzet van Kristian's bedrijf in het tweede jaar toegenomen ten opzichte van het eerste jaar? Schrijf je berekening op.

.....

- 1p **14** Kristian heeft de financiële gegevens over het tweede jaar van zijn boekhouder gekregen.

Financiële gegevens My-pod

Hoe hoog is de brutowinst van Kristian?

- A € 250.000
- B € 750.000
- C € 1.000.000
- D € 1.750.000

- 1p **15** Kristian wil een hogere nettowinst halen. Hij kijkt eens kritisch naar zijn uitgaven. Hij vindt zijn bedrijfskosten te hoog. Om een hogere nettowinst te behalen zal hij hier op moeten bezuinigen.

Hieronder staan twee uitspraken.

→ Geef bij elke uitspraak aan of deze juist of onjuist is.

	juist	onjuist
Door met minder personeel te werken, bezuinigt Kristian op de bedrijfskosten.		
Door bij een goedkopere leverancier in te kopen bezuinigt Kristian op de bedrijfskosten.		

- 1p **16** Kristian heeft een jaarmzet van € 2.500.000. Zijn My-pods verkoopt hij voor € 40 per stuk. Kristian kan bezuinigen door een machine te kopen die 70.000 My-pods per jaar kan produceren. Als de machine de hele jaarafzet kan produceren, kan Kristian 3 werknemers ontslaan. Hierdoor bespaart hij per jaar meer dan wat de machine extra kost. Kristian gaat ervan uit dat de afzet de komende jaren gelijk blijft.

→ Laat met een berekening zien of met de nieuwe machine de hele jaarafzet kan worden geproduceerd.

.....

.....

.....

.....

- 1p **17** Shaira, de vriendin van Kristian, zegt: “Je kijkt alleen maar naar je personeelskosten, er zijn nog wel andere bezuinigingen te bedenken.” Kristian: “Dan mag jij me zeggen waarop ik op korte termijn kan bezuinigen.” Waarop kan Kristian op korte termijn bezuinigen?

- A de afzet
- B de omzet
- C de verkoopkosten

- 1p **18** Kristian besluit de machine te kopen. Door de nieuwe machine kan Kristian 3 werknemers ontslaan. De productie blijft precies gelijk. Wat gebeurt er met de arbeidsproductiviteit van het bedrijf van Kristian?

- A De arbeidsproductiviteit daalt.
- B De arbeidsproductiviteit blijft gelijk.
- C De arbeidsproductiviteit stijgt.

- 1p **19** Kristian vindt het belangrijk dat de arbeidsproductiviteit bij zijn bedrijf nog meer zal stijgen. Kristian heeft hier een discussie over met een van zijn werknemers.

De arbeidsproductiviteit zal stijgen als ik de werknemers een lager loon geef.

Kristian

De arbeidsproductiviteit zal stijgen als het personeel beter geschoold wordt.

werknemer

Wie heeft/hebben gelijk?

- A Alleen de werknemer heeft gelijk.
- B Alleen Kristian heeft gelijk.
- C Beiden hebben gelijk.
- D Beiden hebben ongelijk.

Crisis bij de burens

Door de samenwerking binnen de Europese Unie (EU) zijn de handelsbelemmeringen tussen de lidstaten verdwenen. Dit kan voordelen, maar ook nadelen voor bedrijven en consumenten in Nederland hebben.

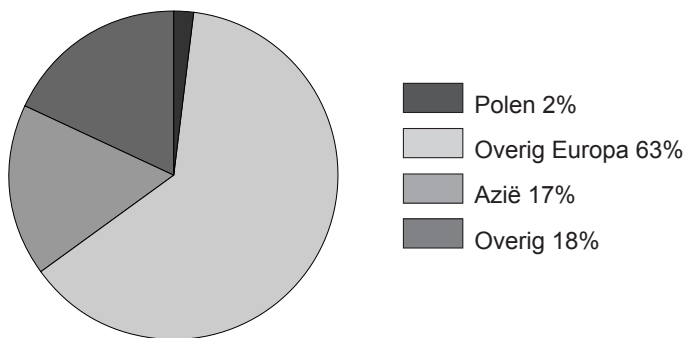
- 1p **20** Een voorbeeld van een handelsbelemmering is het heffen van invoerrechten. In 2002 trad Polen toe tot de EU. Hierdoor verdwenen de invoerrechten tussen Nederland en Polen.
- Zal de export van Nederland naar Polen door de verdwenen handelsbelemmeringen zijn afgenomen, gelijkgebleven of toegenomen?
- A afgenomen
 - B gelijkgebleven
 - C toegenomen

- 1p **21** Hieronder staan drie beweringen over Polen.
 → Geef bij elke bewering aan of deze juist of onjuist is.

	juist	onjuist
Door toetreding van Polen tot de EU is er vrij verkeer van Nederlanders naar Polen.		
Door toetreding van Polen tot de EU neemt de concurrentie voor de Poolse bedrijven af.		
Door toetreding van Polen tot de EU nemen de exportmogelijkheden voor de Poolse bedrijven toe.		

- 1p **22** Hieronder is de export van Nederland weergegeven. De totale waarde van de export bedroeg in 2008 € 375 miljard.

Totale export van Nederland in % in 2008

Hoeveel bedroeg de waarde van de export naar Polen?

- A € 7.500.000
- B € 750.000.000
- C € 7.500.000.000

- 1p **23** Polen exporteerde in 2008 voor € 4 miljard naar Nederland, dit is 4% van de totale export van Polen.

Hoeveel bedroeg de totale export van Polen in 2008?

- A € 160 miljoen
- B € 16 miljard
- C € 100 miljard

1p **24** Voordat Polen toetrad tot de EU was de werkloosheid in Polen erg hoog en waren de lonen erg laag. Door de toetreding verwachten economen dat de werkloosheid in Polen de komende jaren af zal nemen. Zij gebruiken drie denkstappen om dit uit te leggen.

- 1 Er zijn meer werknemers nodig.
- 2 De vraag uit andere EU-landen naar Poolse goederen neemt toe.
- 3 De productie zal toenemen.

In welke regel staan de denkstappen in een logische volgorde?

- A** Polen treedt toe tot de EU → 1 → 2 → 3 → de werkloosheid in Polen zal afnemen.
- B** Polen treedt toe tot de EU → 2 → 3 → 1 → de werkloosheid in Polen zal afnemen.
- C** Polen treedt toe tot de EU → 3 → 2 → 1 → de werkloosheid in Polen zal afnemen.

2p **25** Van 2008 tot 2010 had ook de economie van Polen te lijden onder de gevolgen van de economische crisis.

De werkgelegenheid in Nederland kan dalen doordat er crisis is in Polen.

→ Vul in de tekst hieronder op de open plaatsen vier begrippen in.

Kies uit:

export, import, bestedingen, inkomens, produceren, consumeren

Je houdt twee begrippen over.

Door de crisis in Polen zullen de in Polen dalen.

Daardoor zullen de in Polen dalen, waardoor de

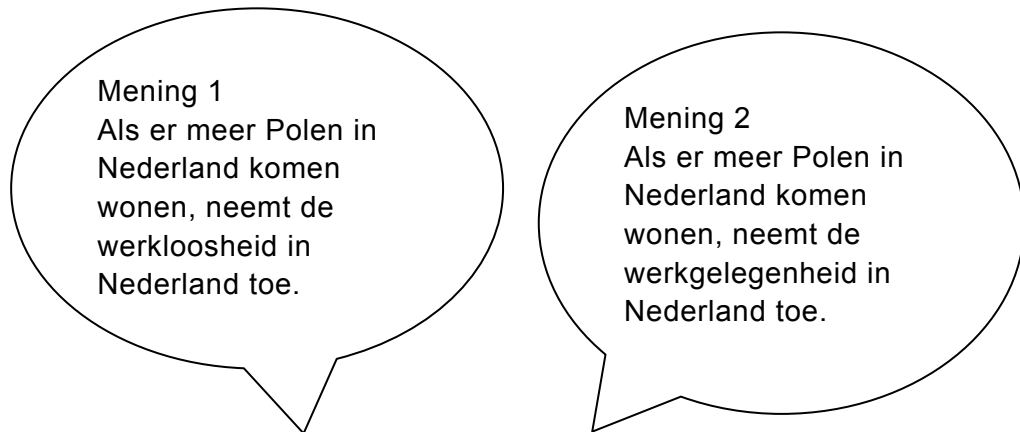
..... van Nederland kan dalen. Daardoor zal Nederland

minder hoeven te Hierdoor worden er mensen

overbodig en zullen worden ontslagen. Daardoor zal de werkloosheid in

Nederland toenemen.

- 2p **26** De laatste jaren komen er veel Polen in Nederland wonen om hier te werken. In de klas ontstaat hier een discussie over.

→ Met welke mening ben jij het eens? Omcirkel het cijfer van de mening en geef aan waarom jij het daarmee eens bent.

Ik ben het eens met mening 1 / 2 omdat,

.....

.....

.....

.....

Het examenfeest van Jasmijn!

Jasmijn zit in het examenjaar van het VMBO. Als Jasmijn geslaagd is, wil ze een examenfeest geven voor al haar vrienden en vriendinnen. Jasmijn wil graag gaan karten bij Kartplaza actionworld in Nijverdal.

- 1p **27** Het geven van het examenfeest van Jasmijn noemen we in de economie een behoefte.
Hoe noemen we deze behoefte?
- A een basisbehoefte
 - B een luxe behoefte
 - C een noodzakelijke behoefte

Prijslijst Kartplaza

Karten per persoon, per heat	€ 14,50
Twee heats p.p.	€ 26,00
Drie heats p.p.	€ 36,00
Drie bokalen	€ 26,00
Kinderchampagne	€ 13,50
Drie medailles met lint	€ 13,50
Consumpties	€ 2,00

bron: www.kleilutte.nl

- 2p 28 Jasmijn heeft op de site van Kartplaza bovenstaande prijslijst gevonden. Jasmijn wil in totaal met 15 personen gaan karten. Ze wil 2 heats per persoon, drie bokalen en een fles kinderchampagne voor de winnaar. Jasmijn denkt dat er in totaal 45 consumpties worden gebruikt.
 → Hoeveel gaat het feestje van Jasmijn kosten? Vul je berekening hieronder in.

	euro's
heats voor 15 personen	
bokalen	
kinderchampagne	
consumpties	
totaal	

- 1p **29** De moeder van Jasmijn vindt het feestje nogal duur. Op de website van Kartplaza ziet zij dat er ook een speciaal scholierenarrangement voor 15 personen is. Zo kan Jasmijn met 14 vrienden gaan karten. In het arrangement zit het volgende:
- 2 heats karten
 - 3 bokalen
 - 1 fles kinderchampagne
 - 30 consumpties
- Dit arrangement kost € 30,00 per persoon.
 Extra consumpties kosten € 2,00 per stuk.
 De ouders van Jasmijn willen in totaal € 350,00 betalen voor het feestje. Alles boven dit bedrag moet Jasmijn zelf betalen.
 Jasmijn wil ook 15 consumpties extra.
 Hoeveel moet Jasmijn zelf betalen?
- A** € 100,00
B € 130,00
C € 480,00
- 1p **30** Jasmijn heeft besloten om voor het arrangement te gaan. Na overleg met haar ouders moet Jasmijn zelf € 110 betalen. Jasmijn heeft al € 40 gespaard voor haar examenfeest. Het resterende bedrag wil ze verdienen met haar bijbaantje. Jasmijn verdient € 3,25 per uur. Hoeveel uur moet Jasmijn werken om het resterende bedrag voor haar examenfeest te kunnen betalen?
- A** 21 uur
B 22 uur
C 33 uur
D 34 uur
- 1p **31** Jasmijn wist al een tijdje dat ze een groot examenfeest wilde geven. Om het examenfeest te kunnen betalen had Jasmijn al € 40 gespaard. Hoe noemen we het spaarmotief van Jasmijn?
- A** sparen uit voorzorg
B sparen voor een doel
C sparen voor rente
- 1p **32** De ouders van Jasmijn vinden het examenfeest van hun dochter nogal duur. Jasmijn en haar ouders krijgen een discussie over het examenfeest. Volgens de vader van Jasmijn wordt Jasmijn beïnvloed door haar klasgenoten. “Vroeger deden we zulke dingen niet”, zegt haar moeder. Hieronder staan twee uitspraken van haar ouders.
 → Geef bij elke uitspraak aan of deze juist of onjuist is.

	juist	onjuist
Dat Jasmijn wordt beïnvloed door haar klasgenoten noemen we sociale beïnvloeding.		
Dat dit soort feestjes vroeger niet werden gehouden en nu wel heeft ook te maken met de inkomensontwikkeling.		

- 1p **33** Omdat Jasmijn het toch wel een duur feest vindt, wil ze bezuinigen.
→ Noem een onderdeel waarop Jasmijn kan bezuinigen zodat ze toch haar feest bij Kartplaza kan houden.

.....
.....

Zit er muziek in SOUND?

Jos en Miranda zijn samen een winkel in cd's begonnen. Zij verkopen alle cd's voor dezelfde prijs. De winkelnaam is 'SOUND'. Over het jaar 2010 heeft Jos de volgende cijfers verzameld:

	in €
personeelskosten	40.000
huur van het winkelpand	12.800
omzet	356.400
elektriciteitskosten	2.500
verkoopkosten	4.100
inkoopwaarde	165.330

De verkoopprijs per cd bedraagt € 9,90.

- 1p **34** Hoeveel cd's heeft SOUND verkocht in 2010?
A 6.000
B 16.700
C 36.000
D 59.400
- 1p **35** Hoeveel bedragen de bedrijfskosten in 2010?
A 19.400
B 59.400
C 224.730
D 356.400
- 1p **36** Hoeveel brutowinst maakt SOUND over 2010?
A 131.670
B 191.070
C 297.000
D 356.400

- 1p **37** Jos en Miranda verkopen alle cd's voor dezelfde prijs.
→ Is het wel zo verstandig om alle cd's voor dezelfde prijs te verkopen?
Verklaar je antwoord.

.....

.....

.....

- 2p **38** SOUND krijgt te maken met teruglopende cd-verkopen. Miranda gaat onderzoeken of het verstandig is om ook dvd's te gaan verkopen. Ze heeft de volgende cijfers berekend voor het jaar 2011 als er ook dvd's verkocht gaan worden:
- Als er dvd's worden verkocht, zal de omzet 40% hoger zijn dan de omzet zonder dvd-verkoop.
 - De overige kosten zullen met 12% toenemen als er ook dvd's worden verkocht.

	de cijfers zonder dvd's	de cijfers met dvd's
omzet	€ 334.600	€
inkoopwaarde	€ 149.000	€ 219.000
overige kosten	€ 90.000	€
nettowinst	€ 95.600	€

- Hoeveel euro bedraagt naar verwachting de nettowinst met de dvd-verkoop in 2011? Vul alle getallen op de open plaatsen in het overzicht in.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

economie CSE BB

Centraal examen vmbo

Tijdvak 1

Opgaven

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor vmbo,

Bij het centraal examen economie BB vmbo op dinsdag 24 mei, aanvang 9.00 uur moeten de kandidaten de volgende mededeling ontvangen. Deze mededeling moet bij het begin van de zitting worden voorgelezen en/of aan de kandidaten worden uitgereikt.

Op **pagina 4**, bij vraag 4 moet in alternatief **B** de zin

Omdat de Navigon 1410 Europe 22 de hoogste verhouding heeft tussen de prijs en de kwaliteit.

vervangen worden door:

Omdat de Navigon 1410 Europe 22 de **beste** verhouding heeft tussen de prijs en de kwaliteit.

Het College voor Examens
Namens deze, de voorzitter,

drs. H.W. Laan